

LAPSIASIAVALTUUTETTU

Tietoa ihmisoikeuksista
lapsille ja nuorille

Toteutuvatko sinun oikeutesi?

Sisältö

Lapsiasiavaltuutettu edistää kaikkien lasten oikeuksia	3
Mikä on YK:n lapsen oikeuksien sopimus?	4
Miten YK ottaa selvää lapsen oikeuksista Suomessa?	5
Miten lapsen oikeudet toteutuvat Suomessa?	6
Erilaisuus on rikkautta	8
Lapset koulussa, päivähoitossa ja vapaa-ajalla	9
Lapsuuden ja nuoruuden pulmia	10
Lapsilla on oikeus osallistua ja vaikuttaa	11
Lapsiasiavaltuutetun suosituksia päättäjiille	12
YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus lyhyesti	14

Toteutuvatko sinun oikeutesi?
Tietoa ihmisoikeuksista lapsille ja nuorille
Lapsiasiavaltuutetun toimiston
julkaisuja 2013:7

Julkaisija
Lapsiasiavaltuutetun toimisto
Vaasankatu 2, 40100 Jyväskylä
Puhelin: 0295 16001
Faksi: (014) 337 4248
Sähköposti: lapsiasiavaltuutettu@stm.fi

www.lapsiasia.fi
www.lastensivut.fi

Taitto
Workshop Pälvä Oy

Kuvat
Panu Pälvä, Colourbox, iStockphoto, 123rf

Paino
Aksidenssi Oy, Helsinki 5/2013

Kolmas uudistettu painos

ISSN 1798-3991 (painettu)
ISSN 1798-4009 (verkkójulkaisu)
ISBN 978-952-00-3298-2 (nid.)
ISBN 978-952-00-3299-9 (PDF)

PDF julkaistu verkossa 5/2013
www.lapsiasia.fi

Julkaisun kuvituksena käytetyt valokuvat eivät liity selvitykseen, eli tekstissä esiintyvät sitaattit eivät ole kuvissa olevien lasten ja nuorten ajatuksia.

Lapsiasiavaltuutettu seuraa ja edistää lasten oikeuksia Suomessa.

YK:n lastenjärjestöllä UNICEFilla on myös oikeus ja velvollisuus valvoa sopimuksen toteutumista.

Muut lapsi- ja nuorisjärjestöt antavat asiantuntija-apua ja edistävät eri tavoin lapsen oikeuksia.

**Lapsen oikeuksien sopimustekstin lyhentämättömänä löydät
www.lapsiasia.fi**

Lapsiasiavaltuutettu edistää kaikkien lasten oikeuksia

Tämä esite kertoo sinulle lapsen ihmisoikeuksista Suomessa ja lapsiasiavaltuutetun toiminnasta.

Lapsiasiavaltuutettu auttaa aikuisia ajattelemaan asioita lasten kannalta. Hän työskentelee sen puolesta, että lapsista pidetään hyvää huolta, myös sinusta.

Lapsiasiavaltuutettu:

- ottaa selvää lasten omista mielipiteistä ja kertoo niistä aikuisille,
- selvittää, miten lapset Suomessa voivat ja miten heidän oikeutensa toteutuvat,
- tiedottaa lapsille ja aikuisille lasten ihmisoikeuksista,
- vaikuttaa päättäjiin, että lasten asiat olisivat paremmin.

www.lapsiasia.fi
www.lastensivut.fi

Suomen eduskunta on säätänyt lain lapsiasiavaltuutetusta.

Tehtävää on hoitanut vuodesta 2005 alkaen Maria Kaisa Aula.

Lapsiasiavaltuutetun toimisto on Jyväskylässä.

Mikä on YK:n lapsen oikeuksien sopimus?

Jokaisella lapsella on erityisiä lapsen oikeuksia. Ne perustuvat Yhdistyneiden Kansakuntien eli YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen. Tämä sopimus on myös lapsiasiavaltuutetun työn perusta.

● Eri valtioiden johtajat tekivät lapsen oikeuksien sopimuksen, jotta aikuiset ymmärtäisivät suojella ja kunnioittaa lapsia kaikkialla maailmassa. Sopimuksen mukaan kaikki alle 18-vuotiaat ovat lapsia.

Koska myös Suomen valtio on allekirjoittanut sopimuksen, täytyy sen huolehtia siitä, että kaikki suomalaiset tietävät lapsen oikeuksien sopimuksesta. Lapsen oikeuksien toteuttaminen on jokaisen aikuisen velvollisuus.

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen pääperiaatteet

Aikuisten on otettava selvää lasten mielipiteistä.

Lapsia on kuunneltava ja heidän mielipiteensä tulee ottaa huomioon. Esimerkiksi kun vanhemmat tekevät lapsia koskevia päätöksiä, pitää heidän ottaa myös lasten mielipiteet huomioon. Kouluissa lapsilla on mahdollisuus liittyä oppilaskuntaan ja esittää parannuksia kouluviihdyvyyteen.

Kaikki lapset ovat tasa-arvoisia.

Kaikilla alle 18-vuotiailla on samat oikeudet. Ihmisoikeudet eivät riipu lapsen tai vanhemman ominaisuuksista kuten ihon väristä, iästä, kielestä, varallisuudesta, uskonnosta, vammasta tai sairaudesta.

Lapsella on oikeus hyvään elämään.

Äitien ja isien tehtävä on huolehtia lapsistaan. Jos vanhemmat eivät pysty huolehtimaan lapsestaan, on perheelle tarjottava apua. Joissakin tilanteissa ongelmat ovat niin vakavia, että lapsen on parempi asua muualla kuin omien vanhempiensa luona.

Aikuisten on tehtävä päätöksiä, jotka ovat lasten parhaaksi.

Aikuisten pitää miettiä, mitä seurauksia erilaisilla päätöksillä on lapsille. Esimerkiksi uutta koulua rakennettaessa ei saa ajatella pelkästään, millainen koulu on halvin. On mietittävä, millainen koulu on lapsille paras.

Lapsella on oikeus olla oma itsensä.

Jokaisella lapsella on oikeus olla oma itsensä. Ketään ei saa vähätellä tai kiusata esimerkiksi ulkonäön perusteella. Jokaisella lapsella on oikeus kasvaa ja kehittyä omaan tahtiin.

Miten YK ottaa selvää lapsen oikeuksista Suomessa?

Sopimuksen allekirjoittaneet valtiot kertovat viiden vuoden välein YK:lle siitä, miten oikeudet omassa maassa toteutuvat. Asiasta kerrotaan kirjoittamalla raportti YK:n lapsen oikeuksien komitealle. Lapsiasiavaltuutettu kertoo YK:lle lasten ja nuorten omia näkemyksiä.

● Lapsen oikeuksien komiteaan kuuluu 18 aikuista. He lukevat eri maista tulevat raportit tarkasti ja keskustelevat niistä. Sen jälkeen YK-komitea kertoo valtiolle mitkä asiat ovat hyvin ja mitä asioita pitää vielä parantaa. Komitean aikuiset antavat valtiolle suosituksia ja huomautuksia, joita noudattamalla lapsen oikeudet toteutuisivat paremmin.

Tämä esite kertoo YK:n uusimmista suosituksista, jotka Suomen valtio sai kesällä 2011.

Miten lapsen oikeudet toteutuvat Suomessa?

Monet asiat ovat suomalaisilla lapsilla paremmin kuin monissa muissa maissa. Useimmilla lapsilla on ruokaa, vaatteita, turvaa ja harrastusmahdollisuuksia. Yleensä kotona sekä päiväkodissa pidetään lapsista huolta, koulussa saa hyvää opetusta ja lääkäriin pääsee, kun tulee kipeäksi. Lasten ei tarvitse kärsiä sodasta tai elää kadulla.

● Lapsiasiavaltuutetun tekemien kyselyiden perusteella lapset viihtyvät kotona. Erityisesti lapset pitävät perheen yhteisistä arkipuuhiista, kuten ruuanlaitosta, leikkimisestä ja yhteisistä harrastuksista.

Paljon hyviä asioita

Hyvä asia on, että lapsen oikeuksista on jaettu tietoa lapsille ja aikuisille. Lapsilla on nykyisin enemmän mahdollisuuksia vaikuttaa omiin asioihinsa. Suomen lakien mukaan kaikenlainen lasten satuttaminen ja vahingoittaminen on kiellettyä.

Kaikilla ei mene hyvin

Monissa perheissä on ongelmia, riitelyä ja liian vähän yhteistä aikaa. Moni nuori aloittaa aikaisin alkoholikokeilut ja tupakanpolton. Lapset eivät myöskään viihdy koulussa yhtä hyvin kuin joidenkin muiden maiden lapset. Yhä useamman lapsen perheessä on puutetta rahasta.

Palvelujen tarjonta vaihtelee

Lapset asuvat erilaisilla paikkakunnilla. Joissakin kunnissa on paljon palveluja ja harrastusmahdollisuuksia. Esimerkiksi lääkäreitä, terveydenhoitajia ja kirjastoja on riittävästi. Mutta on myös kuntia, joissa näitä on vähän tai palvelut ovat kaukana.

Joskus harrastuksetkin voivat rasittaa lapsia. Kaikki eivät pidä kilpailemisesta.

YK suosittelee Suomen valtiolle

- Alkoholista tai muita päihteitä liikaa käyttävien vanhempien lapsia pitäisi tukea ja tarjota heille perheen ulkopuolisten aikuisten toimesta paremmin apua.
- Vanhempien eron aiheuttamaan eripurään pitäisi pyrkiä vaikuttamaan niin, että lapset eivät joutuisi kärsimään.
- Vanhempia pitäisi auttaa enemmän heidän ongelmissaan. Jos lapsi ei voi kuitenkaan asua kotona, pitäisi hänen päästä asumaan toiseen perheeseen eikä laitokseen.
- Köyhiä lapsiperheitä olisi tuettava paremmin.

Erilaisuus on rikkautta

Kaikki lapset eivät synny terveinä. Tervekin lapsi voi sairastua tai vammautua. Tällöin lapset saattavat tarvita apua ja tukea tavallista enemmän.

● Monet lapset haluavat opiskella lähikoulussa. Tämä mahdollisuus pitäisi olla myös niillä lapsilla, joilla on jokin vamma tai sairaus. Kun kaikki lapset käyvät koulua yhdessä, he oppivat ymmärtämään miten samanlaisia ihmiset ovat, eivätkä enää pelkää erilaisuutta.

Erilaiset kulttuurit ovat rikkaus

Syrjintää ovat kokeneet myös monet maahanmuuttaja-, romani- ja saamelaislapset sekä viittomakieliset lapset. Koulukaverit ovat voineet kiusata ja vieraat aikuisetkin voivat olla ennakkoluuloisia.

Romanien, saamelaisten, viittomakielisten ja eri maista Suomeen tulleiden lasten omissa kulttuureissa on hienoja asioita, joihin muidenkin lasten olisi mielenkiintoista tutustua. Sellaisia ovat esimerkiksi vaatteet, tavat, ruoat, musiikki, tanssi, teatteri ja kuvataide.

YK suosittelee Suomen valtiolle

● Maahanmuuttaja-, romani- ja saamelaislapset sekä viittomakieliset ja vammaiset lapset eivät saisi joutua kokemaan syrjintää ja kiusaamista. Kaikki lapset tarvitsevat enemmän tietoa näistä kulttuureista, jotta voisivat ymmärtää toisiaan paremmin.

● Vammaiset lapset ja heidän perheensä tarvitsevat riittävän hyviä palveluita. Vammaisten lasten ja nuorten pääsy julkisiin rakennuksiin, busseihin, juniin tai kaappoihin tulee tehdä esteettömäksi.

● Romanilasten, saamelaislasten ja viittomakielisten lasten tulee voida käyttää omaa kieltään. Päätäjien on kiinnitettävä parempaa huomiota romani- ja saamelaislasten sekä viittomakielisten lasten oikeuksiin.

● Joskus muista maista kotoisin olevat lapset hakevat Suomesta turvapaikkaa. Pakolaislapset ovat yleensä sellaisia lapsia, joiden kotimaassa käydään sotaa. Jos lapsi hakee turvapaikkaa yksin, ilman omaa perhettään, hänelle pitää tarjota riittävästi aikuisten apua ja tukea.

Lapset koulussa, päivä-hoidossa ja vapaa-ajalla

Lapsiasiavaltuutettu on selvittänyt lasten omia näkemyksiä siitä, mikä on koulussa hyvin ja missä on parantamisen varaa. Hyvät opettajat ja mukavat kaverit saavat lapsilta paljon kiitosta. Lisäksi lapset kiittävät hyvää opetusta sekä ilmaista kouluruokaa.

● Lapset ovat kertoneet erilaisissa kyselyissä, että he eivät aina viihdy koulussa. Lapsia tulisi ottaa enemmän mukaan koulun arkipäivän asioiden suunnitteluun. Parantamisen varaa lapset näkevät useimmin kouluruokailun järjestelyissä sekä koulun tiloissa ja pihan viihtyisyydessä.

Koulukiusaamiseen on puututtava
Koulukiusaamista on yritetty vähentää, mutta silti sitä esiintyy monissa kouluissa. Toinen oppilas voi satuttaa välitunnilla. Oppilaat voivat

myös kiusata toisiaan puhumalla ilkeästi.

Pienten lasten vanhempien mielestä päiväkodeissa on liian suuria ryhmiä. Päiväkodin työntekijöiden aika ei riitä kaikille lapsille. Päiväkodeissa työskenteleviä aikuisia on koulutettava kohtaamaan lapset hyvin. Lapset itse ovat toivoneet lyhyempiä hoitopäiviä.

Kaikilla on oikeus harrastuksiin

Vapaa-ajalla lapset ja nuoret pitävät kavereiden kanssa yhdessä olemisesta. Viihtyisä, siisti ja turvallinen lähiympäristö on lapsille tärkeä. Erityisesti lapset ja nuoret arvostavat sitä, että he voivat liikkua omalla asuinalueellaan itsenäisesti.

Kaikilla lapsilla pitää olla oikeus harrastuksiin. Näin ei kuitenkaan aina ole. Pienillä paikkakunnilla on joskus liian vähän harrastusmahdollisuuksia. Joskus harrastukset ovat liian kalliita tai esimerkiksi vammaisille lapsille ei ole tarjolla sopivia harrastuksia. Kaikki kunnat eivät tarjoa riittävästi iltapäivätoimintaa alakouluikäisille lapsille.

YK suosittelee Suomen valtiolle

● Opettajilla tulee olla enemmän tietoa erilaisista kulttuureista ja lasten kokemista ongelmista. Tiedon lisäämiseksi pitäisi kouluihin esimerkiksi palkata enemmän romanitaustaisia aikuisia töihin.

● Aikuisten pitäisi puuttua koulukiusaamiseen vielä tehokkaammin.

● Aikuisten on selvitettävä, miksi osa lapsista viihtyy huonosti kouluissa.

● Päivähoidon lapsiryhmien kokoja tulisi pienentää, jotta aikuisilla olisi paremmin aikaa huomioida lasten yksilöllisiä tarpeita.

Lapsuuden ja nuoruuden pulmia

Jokaisella meistä on hyviä ja huonoja päiviä. Välillä asiat sujuvat hyvin ja välillä moni asia harmittaa tai suututtaa. Tämä on ihan normaalia.

● Mutta joskus asiat ovat vakavampia. Joillakin nuorilla on masennusta. Masennus on sairaus, joka vaikuttaa mielialaan. Mikään ei ilahduta tai innosta, tai kaikki ärsyttää. Kun masentaa niin ajatukset ovat alakuloisia ja itseä vähätteleviä eikä unikaan ehkä tule. Tällöin tarvitaan aikuisten apua.

Lapset tarvitsevat aikuisten tukea

On hyvä, että lapset ja nuoret pääsevät koulussa säännöllisesti terveystarkastuksiin. Lisäksi kouluissa on oltava terveystiedon oppitunteja.

Mutta terveydenhoitajia, koulupsykologeja ja -kuraattoreja on kouluissa liian vähän eivätkä he aina ole oppilaille tuttuja. Heitä tarvittaisiin enemmän, jotta lapset ja nuoret saisivat ajoissa apua masennukseen tai muihin ongelmiin.

Apua hädän hetkellä

Lapset kokevat väkivaltaa enemmän kuin aikuiset. Joskus toiset lapset tai nuoret satuttavat, joskus taas omat vanhemmat tai muut aikuiset. On tärkeää, että väkivallan kohteeksi joutunut lapsi tai nuori saa apua. Hän saattaa kuitenkin pelätä seurauksia, jos hän kertoo asiasta ulkopuolisille ihmisille. Lapsi ei myöskään aina tiedä, mihin voi ottaa yhteyttä ja kenelle voi kertoa asiasta.

Lapsen ajatuksia pitäisi kuulla tarkemmin myös silloin, kun on tapahtunut rikos. Lasten pitäisi tietää, mihin voi ottaa yhteyttä, jos joku on toiminut väärin.

Lapsilla on oikeus osallistua ja vaikuttaa

Lapsen oikeuksiin kuuluu mahdollisuus osallistua, vaikuttaa ja tulla kuulluksi.

● Lapsella on oikeus kertoa mielipiteensä ihan tavallisissa tilanteissa perheen ja ystävien kesken ja vaikkapa harrastuksissa. Aikuisilla on siinä opittavaa. Suurin este lasten osallistumiselle on aikuisten kiire! Kaikki aikuiset eivät myöskään osaa jutella eri-ikäisten lasten kanssa.

Lasten ja nuorten mielipiteet on huomioitava

Nuorisovaltuustoissa, lasten parlamenteissa ja koulujen oppilaskunnissa lasten mielipiteet tulevat esille. Myös erilaisilla kyselyillä on hyvä selvittää, mitä mieltä lapset ovat heille itselleen tärkeistä asioista. Lapsilla ja nuorilla on paljon kokemusta erilaisista palveluista, kuten esimerkiksi kirjastoista, hammashoidosta tai bussiliikenteestä. Aikuisten on hyvä ottaa lasten kokemuksia huomioon silloin, kun palveluja kehitetään.

Lapsiasiavaltuutetun toimiston työntekijät keskustelevat säännöllisesti lasten ja nuorten kanssa esimerkiksi erilaisissa tapahtumissa. Lapsiasiavaltuutetun työn tukena toimii nuorista koostuva neuvonantajaryhmä sekä Suomen Lasten Parlamentti. Lisäksi lapsiasiavaltuutettu tekee lapsille ja nuorille kyselyjä.

YK suosittelee Suomen valtiolle

● Masennuksesta kärsiville lapsille ja nuorille pitäisi olla tarjolla enemmän tukea ja keskusteluapua.

● Nuorten pähteiden käyttöä pitäisi vähentää kertomalla heille miten haitallista se on.

● Lapsia auttavien puhelinlinjojen ja Internetissä tukea antavien verkkosivujen säännöllinen ja tehokas toimivuus tulisi varmistaa.

● Aikuisten pitäisi puuttua tehokkaammin tyttöihin kohdistuvaan epäsopeaan häirintään Internetissä ja matkapuhelinten kautta.

● Lapsille saatetaan tehdä Internetissä epämukavia tai kiellettyjä pyyntöjä (voidaan esimerkiksi pyytää lähettämään omia alastonkuvia), aikuisten pitää puuttua siihen ja kieltää tällainen rikollinen toiminta.

● Aikuisten pitää työskennellä sen puolesta, että lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa väkivaltaa saadaan vähennettyä.

YK suosittelee Suomen valtiolle

● Aikuisten pitää kuunnella lasten kokemuksia paremmin sellaisissa tilanteissa, joissa lapset sijoitetaan asumaan kodin ulkopuolelle lastensuojelulaitokseen tai sijaisperheeseen.

● Lasten ja nuorten tulee saada vaikuttaa enemmän koulun asioihin. Erityisesti aikuisten tulee ottaa huomioon lasten ja nuorten kokemuksia silloin, kun parannetaan oppilaiden koulussa viihtymistä.

Lapsiasiavaltuutetun suosituksia päättäjille

- Ongelmiin joutuneille vanhemmille pitää tarjota apua. Apua pitäisi saada jo silloin, kun ongelmat ovat vielä pieniä.
- Vanhemmille tarvitaan enemmän mahdollisuuksia tehdä lyhyttä työpäivää ja olla lasten kanssa.
- Aikuisia pitää kouluttaa niin, että he osaavat ottaa huomioon lasten kokemuksia ja näkemyksiä ja että he tuntevat lasten ihmisoikeudet.
- Lapsille pitää järjestää riittävästi sellaisia harrastusmahdollisuuksia, joissa ei tarvitse kilpailla eikä suorittaa.
- Suomen hallituksen tulee antaa rahaa köyhyydestä kärsiville lapsiperheille.
- Kuntien välisiä eroja lasten ja perheiden palveluissa pitää vähentää. Palveluiden tulee olla riittävän lähellä.
- Opettajiksi opiskeleville on annettava tietoa romani-, saamelais- ja maahanmuuttajavähemmistöistä sekä vammaisten lasten opettamisesta.
- Saamelaislapsille on alkuperäiskansana turvattava oikeus saamen kielen ja kulttuurin opetukseen riippumatta siitä, missä he asuvat.
- Oppilaskuntatoiminnan järjestäminen pitäisi olla kaikille peruskouluille pakollista.
- Koulujen pihojen tulee olla viihtyisämpiä. Lasten mielipiteet kouluruokailusta on otettava huomioon.
- Lasten ja nuorten auttaviin puhelimiin ja nettipalveluihin pitää saada lisää aikuisia päivystäjiä, jotta ne voivat auttaa useampia lapsia ja nuoria.
- Lasten ja nuorten mielenterveyden hoitoon tarkoitettuja palveluja pitää lisätä.
- Vääriä mielikuvia herättävä alkoholin mainostaminen pitää kieltää.

Lapsiasiavaltuutettu kertoo YK:n suosituksista aikuisille.

Lapsiasiavaltuutettu neuvoo aikuisia huomioimaan päätöksissä myös lasten mielipiteet.

Lapsiasiavaltuutettu vaikuttaa päättäjiin, että Suomessa lasten asiat olisivat vielä paremmin.

YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus lyhyesti

1. Jokainen alle 18-vuotias on lapsi.
2. Lapsen oikeudet kuuluvat jokaiselle lapselle. Ketään lasta ei saa syrjiä hänen tai hänen vanhempiansa ominaisuuksien, mielipiteiden tai alkuperän vuoksi.
3. Lapsia koskevia päätöksiä tehtäessä on aina ensimmäiseksi otettava huomioon lapsen etu.
4. Valtion on pidettävä huolta siitä, että tässä sopimuksessa luetellut oikeudet toteutuvat lasten elämässä.
5. Lapsen vanhempien tai muiden huoltajien on pidettävä huolta lapsen kasvatuksesta. Valtion on autettava vanhempia tässä tehtävässä.
6. Lapsella on oikeus elämään. Valtion on varmistettava, että lapset saavat kehittyä rauhassa omaan tahtiin.
7. Syntyneellä lapsella on oikeus nimeen ja kansalaisuuteen. Lapsella on oikeus tuntea vanhempansa ja olla ensisijaisesti heidän hoidettavanaan.
8. Lapsella on oikeus omaan nimeensä, oman maan kansalaisuuteen ja sukulaisiinsa.
9. Lapsella on oikeus elää vanhempiensa kanssa, jos hänellä on hyvä ja turvallista olla heidän kanssaan. Vanhemmistaan erossa asuvalla lapsella on oikeus tavata ja pitää säännöllisesti yhteyttä kumpaankin vanhempansa. Tapaaminen voidaan estää, jos se on lapsen edun vastaista.
10. Jos lapsi joutuu eroon vanhemmistaan siten, että he joutuvat eri maihin, pitää valtion yrittää saada heidät takaisin toistensa luokse mahdollisimman nopeasti.
11. Valtion pitää estää lasten laitton kuljettaminen maasta toiseen.
12. Lapsella on oikeus vapaasti ilmaista mielipiteensä kaikissa itseään koskevissa asioissa. Lapsen mielipide on otettava huomioon hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti.
13. Lapsella on oikeus kertoa oma mielipiteensä asioista, kunhan se ei loukkaa muita.
14. Lapsella on oikeus ajatella vapaasti. Lapsella on myös oikeus kuulua tai olla kuulumatta johonkin uskontoon. Vanhemmat ohjaavat lasta tämän oikeuden käyttämisessä.
15. Lapsella on oikeus liittyä yhdistyksiin ja toimia niissä.
16. Lapsella on oikeus yksityisyyteen, kotirauhaan ja kirjesalaisuuteen. Hänen kunniaansa tai mainettaan ei saa halventaa.
17. Lapsella on oikeus saada tiedotusvälineiden kautta sellaista tietoa, joka on tärkeää hänen kehityksensä ja hyvinvointinsa kannalta. Lasta tulee suojella hänen hyvinvointinsa kannalta vahingolliselta tiedolta ja aineistolta.
18. Valtion täytyy tukea vanhempia lapsen kasvatuksessa esimerkiksi pitämällä huolta siitä, että perheet saavat tarvitsemiä palveluita.
19. Lasta on suojeltava kaikelta väkivallalta, välinpitämättömältä kohtelulta ja hyväksikäytöltä.
20. Lapsella, joka ei voi elää vanhempiensa kanssa, on oikeus saada erityistä suojelua ja tukea muualta, esimerkiksi lastensuojelulaitoksista tai sijaisperheistä. Sijoituspaikan vaihtamista on vältettävä ja lapsen ihmissuhteiden pysyvyyttä on kunnioitettava.
21. Lapsi voidaan adoptoida, jos se on hänen kannaltaan paras vaihtoehto.
22. Pakolaislapsella on oikeus saada tarvitsemansa erityinen huolenpito.
23. Vammaisen lapsen pitää saada parasta mahdollista hoitoa ja apua, joka edistää hänen itseluottamustaan ja osallistumistaan.
24. Lapsella on oikeus elää mahdollisimman terveenä ja saada tarvitsemansa terveyden- ja sairaudenhoito.
25. Jos lapsi on sijoitettu asumaan syntymäkotinsa ulkopuolelle, täytyy aikuisten antaa hänelle riittävää hoitoa. Aikuisten täytyy välillä tarkistaa, pitävätkö sijoituksen syyt vielä paikkansa.

Sopimuksen sisältö voidaan tiivistää kolmeen eri teemaan:

PROTECTION
Lapsella on oikeus erityiseen suojeluun ja hoivaan.

PROVISION
Lapsella on oikeus riittävään osuuteen yhteiskunnan voimavaroista.

PARTICIPATION
Lapsella on oikeus osallistua ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti itseään koskevaan päätöksentekoon.

26.–27.

Lapsella ja hänen vanhemmillaan on oikeus riittäviin palveluihin ja rahalliseen tukeen tarvittaessa.

28. Lapsella on oikeus saada perusopetusta ilmaiseksi. Valtion täytyy pitää huolta siitä, että kaikki lapset käyvät koulunsa loppuun asti eivätkä jätä sitä kesken.

29. Koulutuksen on kehitettävä lapsen omia taitoja, lapsen omaa kieltä ja kulttuuria. Koulutuksessa on kerrottava lapsille heidän oikeuksistaan ja muiden ihmisten oikeuksista sekä suvaitsevaisuudesta. Lisäksi on kerrottava ympäristön suojelusta.

30. Kaikilla lapsilla on oikeus omaan kulttuuriinsa, uskontoonsa ja kieleensä.

31. Lapsella on oikeus lepoon, leikkiin ja vapaa-aikaan sekä taide- ja kulttuurielämään.

32. Lapsella ei saa teettää työtä, joka haittaa hänen opintojaan tai vahingoittaa hänen terveyttään tai kehitystään.

33. Lasta on suojeltava huumeilta.

34. Lasta on suojeltava kaikenlaiselta sopimattomalta häirinnältä.

35. Valtioiden on estettävä lapsikauppa.

36. Lasta on suojeltava kaikelta hänen hyvinvointiaan uhkaavalta kohtelulta.

37. Lasta ei saa kiduttaa. Lasta ei saa rankaista julmalla tai halventavalla tavalla. Lapsen vangitsemisen tulee olla viimesijainen keino ja silloinkin on huomioitava hänen ikänsä mukaiset tarpeet.

38. Alle 18-vuotiasta ei saa värvätä armeijaan eikä hän saa osallistua sodankäyntiin. Aseellisissa selkkauksissa on suojeltava lapsia.

39. Valtion pitää auttaa lapsia, jos heitä on kohdeltu väärin.

40. Lakia rikkonutta lasta on suojeltava ja hänen oikeuksiaan on kunnioitettava.

41. Jos valtion oma lainsäädäntö turvaa lapselle paremmat oikeudet kuin tämä sopimus, on sitä lainsäädäntöä noudatettava.

42. Valtion on huolehdittava, että kaikki kansalaiset tietävät lapsen oikeudet.

43. Tämän sopimuksen noudattamista valvoo YK:n lapsen oikeuksien komitea.

44.–54.

Nämä artikkelit liittyvät sopimuksen voimassaoloon ja noudattamiseen.

LAPSIASIAVALTUUTETTU

Tämä esite kertoo lasten ja nuorten ihmisoikeuksista Suomessa sekä lapsiasiavaltuutetun toiminnasta.

Tämä esite kertoo myös, mitä YK on suositellut Suomen valtiolle lapsen oikeuksien edistämiseksi.

Lapsiasiavaltuutetun mielestä Suomessa lasten elämään tarvitaan:

- enemmän aikuisten läsnäoloa ja vähemmän yksinäisyyttä,
- enemmän leikkiä ja vähemmän suorittamista,
- enemmän palveluita, jotka auttavat ja tukevat perheitä,
- enemmän mahdollisuuksia osallistua, vaikuttaa ja tulla kuulluksi.

LAPSIASIAVALTUUTETUN TOIMISTO

Vaasankatu 2
40100 Jyväskylä
puhelin 0295 16001
faksi 014 337 4248
lapsiasiavaltuutettu@stm.fi
www.lapsiasia.fi
www.lastensivut.fi

ISSN 1798-3991 (painettu)
ISSN 1798-4009 (verkkójulkaisu)
ISBN 978-952-00-3298-2 (nid.)
ISBN 978-952-00-3299-9 (PDF)

